

Shekhawati palotái*

A Delhi–Jaipur–Bikaner háromszögön belül elterülő, közel egyharmad Magyarországi félsivatagos terület – Shekhawati – a 19. században Rajasthan, sőt egész India leggazdagabb területei közé tartozott. Bár városai mára elveszítették gazdasági jelentőségüket, és a kereskedők (*marvarik*) követvén az új kereskedelmi utakat, Bombaybe és Calcuttába települtek, a 18–20. században épült palotáik (*havelik*), ha romos állapotban is, de megőrizték szépségüket és a falaik között található freskókat.

A havelikre jellemző a hatalmas, faragott kapu, mely a belső udvarra nyílik. A mogul haveliktől eltérően az ittenieknek van külső és belső udvaruk is: a külső főleg a vendégek fogadására szolgál, a belső a család tagjai számára volt fenntartva. A házak homlokzatát, az átjárók, az udvarok falait és a zárt helyiségek mennyezeteit mind freskókkal díszítették a mesterek. A mívés faragások díszes vas- és bronzillesztésekkel bizonyították a tulajdonos gazdagságát.

A freskók témáira a perzsa, a jaipuri és a mogul festészet különböző iskolái hatottak. A korai időszakban – 1750 körüliek az első freskók – a mitológiai jellegű freskók, a portrék, a vadászjelenetek, a helyi legendák és a mindennapi élet ábrázolásai az uralkodók. Később, az angol gyarmatosítás idején már a technikai fejlődés jellemzői is megfigyelhetők: gyakori az autók, a vonatok, a repülők, a hajók, a kerékpárok, a gramofonok ábrázolása. A fényképészet, amely 1840-ben jelent meg Indiában, sok tekintetben hatott a festett témákra, mivel a festők gyakran másoltak fotókról.

Shekhawatiban a freskófestők (*chiterának*) a fazekasok kasztjához tartoztak, és építőként is dolgoztak. Eredetileg csak növényi alapú festékanyagot használtak színezésre: a kormot feketének, a meszet fehérnek, az indigót kéknek, a zöld földet zöldnek, a vöröskőport pirosnak, a sáfrányt narancsszínnek, a sárga agyagot pedig sárgának. Azzal, hogy a színezőanyagokat mésszel keverték össze, és utána ütögették a vakolatba, a színezés sokáig ép maradt.

A 19. század végéig, amíg a vegyi alapú festékek el nem terjedtek Indiában, a rajasthani chiterák megmaradtak a „fresco-buono” technikánál (1830–1900). Egyszerre csak a fal egy részét tapasztották be három réteg nagyon finom agyaggal. A harmadik réteg átszírt mészporrétegre még nedvesen vitték fel a kívánt ábrát. Az 1900 és 1930 közötti időszakban a Németországból és Angliából származó szintetikus festékek használatával lehetővé vált bonyolultabb ábrák rajzolása is, mivel ezeket már száraz vakolatra lehetett festeni, és a festőnek nem kellett sietnie, hogy a vakolat megszáradása előtt befejezze művét.

* A kiutazást a Magyar Ösztöndíjbizottságnál nyert kéthetes ösztöndíj tette lehetővé a magyar-indiai kulturális egyezmény keretében.